

ÇAĞDAŞ MÜZİK EĞİTİMİNDE TÜRK VE BATI MÜZİĞİNİN YERİ

Yard.DoçDr. Efe AKBULUT*

ÖZET

"İnsanlık kültürünün temel öğelerinden biri olan müzik, hem kültürel yapıya bağlı kalarak biçimlenir, hem de kültürel oluşuma katkıda bulunur" Toplumsal yapıdaki değişimler, toplumun gereksinimleri ve beklentileri, beraberinde toplumda yaşantı bulan birçok müzik türünü oluşturmuştur. (Türk Müziği, Batı Müziği, Hafif Müzik, Piyasa Müziği vb.)

Bu çalışmanın amacı, bur türlerden Türk ve Batı müziğinin çağdaş müzik eğitimindeki yeri üzerinedir. "Bu alanda yapılan çalışmalar, müziğimizin hala basmakalıp, bilimsel bir değeri ve akademik tutarlılığı olmayan görüşler düzeyinde ele alındığını göstermektedir."

ABSTRACT

Music, which is one of the main components of humanity culture, is formed within the existent cultural structure but at the same time participates in formation of culture. Changes in social conformation, requirements and expectations of society have created a lot of music genres, vvhich have obtained public approval. (Turkish Music, Vv estern Music, Light Music, Market Music etc.)

This vwork is about the position of Turkish and Western music in particular in contemporary music education. The studies that have been done on this subject have indicated that our music has stili been examined in a level which consrsts of stereotyped opinions lacking scientific value and academic coherence.

GİRİŞ

Bireyleri ve toplumları biçimlendirme, yönlendirme, değiştirme ve geliştirmede en etkin süreç eğitimidir. Sağlık bir eğitim bireyleri bedensel, devinişsel, duygusal ve bilişsel yapılarıyla dengeli birer bütün olarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda en uygun ve ve üst düzeyde yetiştirmeyi amaçlar.¹

En genel anlamıyla eğitim, insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir.²

Günümüzde eğitim, bireyin yeteneklerini geliştirebilmesi ve potansiyellerini açığa çıkarabilmesi için bir koşul haline gelmiştir. Tarihsel olarak bakıldığında,

* Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

¹ Ali UÇ AN. Türkiye'de Cumhuriyetin İlk Altmış Yılında Müzik Eğitiminde Program Geliştirme G.Ü.G.E.F. Dergisi Cilt:4, Sayı:1, Ankara 1988 s.312.

² Nurettin FİDAN, Münire ERDEN. Eğitime Giriş. Alkım Yayınevi. Ankara 1993 s.12.

eğitimin, tüm toplum biçimlerinde önemli görülen bir faaliyet alanı olmasına rağmen, özellikle günümüz çağdaş toplumlarında bu önemin daha da arttığı görülebilmektedir. Artan bu öneme paralel olarak eğitim fakültelerinin giderek daha bilimsel bir temele oturması ve her alandaki öğrenmelerin bilimsel esaslara dayalı olması zorunluluğunu da beraberinde getirmiştir. Bu zorunluluk, kendini sanat alanlarında da hissettirmiş ve bu alandaki öğrenmelere yeni yaklaşımlar getirerek geçmişte sürdürülen usta-çırak yöntemiyle öğrenmeler yerini bilimsel esaslara dayalı eğitim faaliyetlerine bırakmıştır.

Fonetik Sanatlar eğitiminin bir dalı olan müzik eğitimi, bireye kendi yaşantıları yoluyla amaçlı olarak müziksel davranış kazandırma sürecidir. Bu süreçteki öğrenmelerin kalıcı ve izli olabilmesi ancak bilimsel temele dayalı olan, bireylere ve toplumlara çağın yapısına ve gelişimine uygun müziksel davranışlar kazandırmayı hedefleyen çağdaş bir müzik eğitimi sistemiyle olur.

Müzik, insanlık kültürünün temel öğelerinden biridir..Bu olgu, hem kültürel yapıya bağlı kalıp biçimlenir, hem de kültürel oluşuma katkıda bulunur. Toplumsal yapıda olan sürekli değişimler, toplumun gereksinimleri ve beklentileri, sanatsal etkinliğin yapısını değişime uğratmış ve buna paralel olarak da toplumda yaşantı bulan müzik türlerini oluşturmuştur. Bu türler, "...yaşadığı toplumun yaşam biçimine ve dünya görüşlerine uygun olarak gelişirler..."^{iv>} Türk toplumunda yaşantı bulan müzik türlerini şöyle sıralamak mümkündür.

Geleneksel Türk (Halk-Sanat) Müziği

Çağdaş (Çoksesli) Türk Müziği

- Klasik Batı Müziği
- Hafif Müzik
- Piyasa Müziği
- Dini Müzik
- Eğitim Müziği

Söz konusu bu türlerin varlığı ve çeşitliliği, bir bakıma müziksel gereksinimlerden kaynaklandığı söylenebilir. Burada önemli olan bu türlerin eğitimde kullanılabilirlik derecelerini saptamak ve bu alanda yararlanmaktır.

Konu başlığından da anlaşılacağı üzere model olarak alınan "Çağdaş Müzik Eğitiminde Türk ve Batı" müziğinin yeri irdelenecektir. Girişte, eğitim, müzik eğitimi ve çağdaş müzik eğitimi konularına genel anlamda değinilmiştir. Türk ve Batı müziğinin bugünkü yapısı ve müzik eğitimindeki yerine geçmeden "Çağdaş Müzik Eğitimi" nasıl olmalıdır? Sorusu üzerinde spesifik anlamda biraz daha durmak konuyu anlaşılır hale getirecektir.

Müzik Eğitimi bilimsel temellere oturtulmuş olmalıdır Bu temel yapı içerisinde nota yazısının açık ve anlaşılır olması, yazılış ve seslendiriliş arasında tutarlılık taşıyabilmesi, sistemin doğru kurulması gereklidir.

■ Ayla ERSOY. Sanat Kavramlarına Giriş. Beta Basım Yayın. İstanbul 1983. s.79

Müzik eğitiminde amaçlar, hedefler ve ilkeler çok iyi belirlenmiş olmalıdır. Bu eğitimle hedeflenen davranış değişikliklerinin, öğrencinin yaşadığı zaman dilimi içerisinde yaşantılarıyla özdeşleşmesi ve somutlaşması gereklidir. Bu amaçlar, hedefler erişilebilir olmalıdır.

Müzik eğitimi için gerekli fiziki ortam ve gerekli her türlü araç-gereçler sağlanmalıdır. Sağlıklı bir eğitimin yapılabilmesi, her alanda öğretim için gerekli olan fiziki ortamın ve ders için gerekli her türlü araç-gerecin sağlanmasıyla mümkündür. Aksi takdirde müzik eğitimi dersinde yapılan eğitim, başka dersin eğitimi olur.

Müzik eğitiminde eğitici, öğrenci, aile ve çevre bağlamını çok iyi kurmak ve bu dört faktörü çok iyi değerlendirmek gerekir. Eğitimde en önemli faktörler eğitimci ve öğrencidir. Eğitimciler, alanlarında yeterli, üretken ve başarılı olmak durumundadırlar. İçinde buldukları koşulları ve olması gerekli durumun çok iyi saptayıp, faaliyet gösterme durumundadırlar. Öğrencinin geldiği çevrenin, ailenin sosyo-ekonomik yapısının, öğrenci kapasitesinin gözardı edilmesi, hedeflenmeyen kritik davranışlara götürebilir.

Türk Müziği'nin Bugünkü Yapısı ve Eğitimdeki Durumu

Geleneksel müziklerimizin dayandırıldığı nota sistemi ve dizilerin oluşumunda kullanılan koma değerleri arasında çelişkiler vardır. Bu alanda çalışan ve görüş belirten kişiler farklı sistemler kullanmaktadırlar. Ayrıca ana dizi olarak Çargah'ı önerenler, Hüseyini'yi önerenler, Rast'ı önerenler vardır. Bu konuda anlaşma halen sağlanamamıştır.

Türk Halk Müziği'ni şu an kullanılan nota yazımı ile icrası arasında farklılıklar vardır. Teori, pratik ilişkisi devam etmektedir. Örneğin; bağlama için ayrı bir partiyon kullanılmamaktadır. Şan ve bağlama partisi her nasılsa eş düzeyde tutulmaktadır.

Türk Halk ve Sanat Müziği çelişkisi ve kavgası gereksizce hala sürmektedir. İki de doğru sistem olarak yürürlükte olma ve tanınma gayretindedirler.

Evrensel düzeyde nota yazını bile olmaya bir çok çalgının bir metoda sahip olmaması, ya da bu aşamadan geçmeden olabileceğinin düşünülmesi hayret vericidir. Onun için eğitim usta-çırak ilişkisi bazında sürüp gitmektedir.

Müziğimiz, hala tamamen basmakalıp, bilimsel bir değeri ve akademik tutarlılığı olmayan görüşler düzeyinde ele alınabilmektedir.

Genel müzik eğitimi veren kurumlarda öğrenci seviyesinde ne yapılması ve nasıl bir eğitim verilmesi gerektiği yeterince açıklık kazanmamıştır. Birtakım kuramsal bilgilere ve birkaç diziye öylesine yer verilmiştir. Bu dizilerin seslendirilişi ve okunuşu da bu alanda yeterli olmayan eğitimcilere zorluklar getirmektedir.

Geleneksel müziklerimiz, kendi çağlarına ait oldukları için gelenekseldirler. Yüzyıllar boyunca toplumumuz tarafından üretilmiş, beğeni süzgecinden geçirilmiş,

yaşatılmış ve günümüze kadar gemi ilerdir. Özgündürler ve kendine özgü nitelikleri vardır.

Bir müziğin ulusal olabilmesi için, ulus içinde halen yaşayabilmesi, toplumsal yaşantıyı yansıtabilmesi, otantik ve nitelikli olma şartları aranır. Çağını tamamlamış ve kapamış, ulusal yaşantıya ilgisi kalmamış her şey tarihseldir.⁴

Batı Müziği'nin Bugünkü Yapısı ve Eğitimdeki Durumu

Batı müziğinin yalınlaştırılmış perde sistemi, bu müziğin yazısına bir yalınlık, açıklık ve kesinlik getirmiştir. Bu durum nota yazısını evrenselleştirmiştir.⁵

Batı müziği eğitiminin dayandığı kuram (nazariye) kendi sistemi içerisinde bilimseldir. Açık ve anlaşılırdır.

Nota yazısı ve seslendiriliş arasında tutarlılık vardır. Hangi alana yönelik yazıldığı bilinçlice düşünülmüştür.

Sistem bellidir.

Öğrenimde metot durumu çözümlenmiştir. Eğitimde temel alınacak yeterince metot yazılmıştır.

Öğretimde bilimsel ve çağdaş yaklaşımlar geçerlidir. Çağın gelişimine uygun olarak yaklaşım ve yöntemler kendini yenilemektedir.

Bu müziğin en önemli ve zengin boyutu çoksesliliklidir. Bu boyut müziğe zenginleşme ögesi getirmiştir ve onu evrenselleştirmiştir.

SONUÇ

En eski çağlardan beri üzerinde sayısız kültür kavimlerinin karşılaştığı, buluştuğu ve etkileştiği ülkemizde, hem Orta Asya Türk kültür öğelerinin, hem de Anadolu kültür birikimlerinin izlerini taşıyoruz.

Kentleşen ve sanayileşen bir toplumdaki hızlı değişen ve gelişen yapılar, değerler ister istemez müzikte de birtakım yapı değişiklikleri yaratmaktadır. Yurt çapında ortak müzik estetiği oluşturacak bir araştırma ve eğitim teşkilatlanmasından yoksun olmamızın etkisiyle de müzik alanında bir yozlaşma sürecine girilmiştir. Ulusal, çağdaş ve evrensel değerlere varma yolundaki atılımların hızı azalmıştır.

⁴ Nevid KODALLI. Günümüzde Milli Müzik Anlayışımız. 1. Müzik Kongresi (Bildiri) Ankara 1988. s. 108 ** Erdoğan Okyay. Türkiye'de Yaşayan Müzik Türlerinin Ulusal ve Evrensel Normlar Açısından Teknik ve Öz Analizi. 1. Müzik Kongresi (Bildiri) Ankara 1988. s.118.

Kurtuluş Savaşında sonra Cumhuriyet ilan edilmiş ve Ulu Önder Atatürk'ün önderliğinde ulusalcılıkla çağdaşlaşma hareketleri başlamıştır. Atatürk "Türk'ün Ulusal Müziği Halk Müziğidir" derken gerçek ve doğru saptamayı yapmıştır.

Bugün, eğitim kurumlarımızda vermemiz gerekli müzik eğitimini, ortaçağın özelliklerini taşıyan bir biçime sokmak çok yanlıştır. Öğretimde temel alacağımız yöntemler, yaklaşımlar, bilgiler yaşanılır olmalıdır.

Geleneksel müzik türleri, biçimleri öğrenciye öğretilmelidir. Onların geleneksel müzik beğenilerini canlı tutarken, öte yandan ulusal temellerden yola çıkarak müziğin çağdaş ve evrensel boyutu ile tanışmalarını sağlamak izlenecek yol olmalıdır.

Yapılması gereken, Atatürk devrimlerinin yapısına, çağın gelişimine cevap verecek bir müzik eğitimi sisteminde, çıkış noktasını ulusallıktan alan, evrenselliğe açık olan "Çağdaş Türk Müziği Eğitimi" sistemi kurulmalıdır.